

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
25/2838 - JOAN

Dato
06.05.2025

UTTALELSE TIL DOKUMENT 8: 209 L (2024-2025)

Jeg viser til Justiskomiteens brev 24. april 2025 med anmodning om departementets uttalelse i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:209 L (2024–2025)
Representantforslag om endring av forvaringsreglene.

I representantforslaget foreslås det en endring av straffeloven § 44 fjerde ledd, som regulerer hvor hyppig en forvaringsdømt kan begjære prøveløslatelse. I dag er regelen at den domfelte kan begjære prøveløslatelse når det er gått minst ett år etter at forvaringsdommen eller en dom som nekter prøveløslatelse, er endelig. Er det fastsatt minstetid i dommen om forvaring, kan den domfeltes imidlertid ikke løslates på prøve før minstetiden er utløpt, jf. § 44 første ledd. Forslagsstillerne foreslår at det ved særlig stor fare for at den domfelte vil begå alvorlige lovbrudd som nevnt i § 40 første ledd, kan retten fastsette at den domfelte i en periode på ytterligere to år ikke kan begjære prøveløslatelse.

Forslagsstillerne begrunner forslaget med offentlig ressursbruk, og at det i disse tilfellene ikke vil være noen reell grunn til full rettslig prøving av begjæringen om prøveløslatelse. De viser også til hensynet til de som er berørt av handlingene som ligger til grunn for domfellelsen, som vil kunne oppleve det som støtende at den domfelte kan kreve en så hyppig behandling av prøveløslatelsesspørsmålet som dagens regelverk legger opp til. Forslagsstillerne mener at forslaget innebærer en bedre balansering av hensynet til domfeltes rettssikkerhet opp mot hensynet til bruk av samfunnets ressurser og hensynet til de som er berørt av den straffbare handlingen.

Jeg vil først understreke at jeg har stor forståelse for at de fornærmede og etterlatte opplever saker om prøveløslatelse fra forvaring som belastende. Behandlingen av slike

saker får noen ganger stor offentlig oppmerksomhet og åpner gamle sår. Det er lett å forstå at oppmerksomheten knyttet til behandling av slike begjæringer kan gjøre det vanskeligere for mange å legge saken bak seg og gå videre i livet. Også for samfunnet som helhet kan slike prosesser skape uro og usikkerhet. I noen tilfeller kan prosessen også fremstå som unødvendig ressursbruk.

Forvaring er en tidsubestemt straff som kan opprettholdes så lenge vilkåret om gjentakelsesfare er oppfylt. I prinsippet kan reaksjonen opprettholdes livet ut. Forvaringsinstituttet bygger imidlertid på en grunntanke om rehabilitering og mulighet for tilbakeføring av den forvaringsdømte til samfunnet. Det er nødvendig med mekanismer som sikrer at reaksjonen er underlagt jevnlig domstolskontroll. Domfeltes rett til å få prøvd spørsmålet om prøveløslatelse med jevne mellomrom er en slik mekanisme.

Et lignende forslag som er fremmet av forslagsstillerne, ble fremsatt i Dokument 8: 80 L (2021–2022). Forslaget ble ikke vedtatt, og flertallet i justiskomiteen begrunnet dette med at et slikt forslag bør utredes grundig for å hindre utilsiktede konsekvenser og for å vurdere hva som er en hensiktsmessig utforming av et eventuelt unntak fra dagens prøvingsregel. Flertallet viste også til at daværende justis- og beredskapsminister i sitt svarbrev til Justiskomiteen hadde varslet at departementet ville påbegynne et arbeid med å vurdere spørsmålet.

Jeg deler langt på vei problemforståelsen som beskrives av forslagsstillerne. Jeg er imidlertid enig med min forgjenger i at en slik endring ikke bør innføres uten et grundig lovarbeid som sendes på høring på vanlig måte. Det er flere sider ved en slik lovendring som bør vurderes grundig. Det kan for eksempel reises spørsmål om det er grunn til å opprettholde hovedregelen om at prøveløslatelse skal kunne begjæres årlig, eller om hovedregelen bør utformes på en annen måte. Dersom man innfører en slik unntaksregel som forslagsstillerne fremmer, bør det også vurderes nærmere hva som bør være vilkåret for å gjøre unntak («særlig stor fare» eller lignende). Også alternative løsninger, lovtekniske spørsmål og mulige konsekvenser bør vurderes nærmere, samt forholdet til menneskerettighetene. Uten grundige lovforarbeider er det en risiko for at eventuelle endringer får utilsiktede konsekvenser, og for at de kryssende hensynene ikke balanseres mot hverandre på en god måte.

Dette arbeidet vil bli prioritert fremover fra departementets side, sammen med andre spørsmål knyttet til reglene om forvaring som det er behov for å vurdere og eventuelt foreslå endringer i. Som ledd i dette vil jeg blant annet vurdere hvordan departementets høringsnotat av 8. september 2017 om endringer i straffelovens regler om forvaring bør følges opp, herunder forslaget om å heve terskelen for prøveløslatelse. Det samme gjelder departementets høringsnotat 8. mai 2024 om bruk av elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak i kriminalomsorgen, herunder adgangen til å bruke fotlenke ved prøveløslatelser og permisjoner fra forvaring.

Jeg vil samtidig vise til at regjeringen nylig har mottatt utredningen NOU 2025: 2 *Samfunnsvern og omsorg*, som inneholder en vurdering av forvaring og særreaksjonene tvungen omsorg og tvungent psykisk helsevern. Departementet skal nå vurdere anbefalingene og forslagene i denne utredningen, i samarbeid med Helse- og

omsorgsdepartementet. Mitt departement skal også legge frem en stortingsmelding om straffegjennomføring i løpet av denne stortingsperioden, og jobber med et lovforslag for å redusere isolasjon i norske fengsler.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur